Наталія Толочко
Ужгород, Україна

ЗАРОДЖЕННЯ РЕГУЛЯРНОГО ТЕЛЕМОВЛЕННЯ НА ЗАКАРПАТТІ: СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ

Історія дротових медіа на Закарпатті розпочинається зі створення радіокомітету у жовтні 1945 року, після возз'єднання краю з УРСР. Область була однією з останніх, де проводилася державна радіофікація. Становлення закарпатського сегменту держтелемовлення також відбулося найпізніше: з-поміж 14 телецентрів, зведених у республіці протягом 1951-1967 років, Ужгородський був останнім [13, с. 29–30]. Безумовно, потреба в телевізійному інформуванні в 60-х роках була злободенною. Цей вид ЗМІ дозволяв охоплювати широкі верстви населення й виховувати громадян у потрібному ідейно-політичному дусі, а з іншого боку – сприяти просвітницькому піднесенню, покращувати рівень культурної та естетичної освіченості краян.

Ужгородська телевізійна ретрансляційна станція почала працювати в липні 1964 року [4, арк. 14]. Відтоді населення області дивилося перші телевізійні передачі центрального і республіканського телебачення. Однак перші експериментальні зйомки закарпатці розпочали тільки в 1965 році. З другої половини квітня того року запрацювала перша телевізійно-хронікальна група, яка діяла в Ужгороді протягом усього періоду будівництва телестудії. Матеріал знімали вдень, вночі монтували, а вранці першим літаком відправляли до Львова. У такому режимі робота тривала упродовж трьох років [1, с. 14].

Саме зі Львовом була налагоджена перша професійна співпраця Ужгородської телестудії. Львівська телестудія почала діяти у 1957 році, і саме тут репортажі закарпатців отримали право на трансляцію. Першим сюжетом, створеним в Ужгороді і трансльованим Львівською телестудією, був репортаж про підготовку до першотравневого параду у квітні 1965 року. Про цю подію згадувала в інтерв'ю оператор телестудії Євгенія Малош. Вона була першим працівником, прийнятим 1 квітня 1965 року тоді ще в штат радіокомітету [11].

Будівництво Ужгородської телестудії розпочали влітку 1965 року. Голова обласного комітету з радіомовлення і телебачення Опанас Приходько на початку 1966 року звітував, що темпи роботи ніяк не забезпечували здачі приміщення наприкінці другого кварталу, оскільки не вистачало обладнання для роботи [3, арк. 22–23]. З Києва вимагали прискорення будівництва телестудії, однак цього не відбулося. Процес затримувався з технічних, організаційних, кадрових причин. Із листування голови облкомітету відомо, що Київ, як і обласна влада, цікавився тим, чи вдасться запустити телестудію на Закарпатті до 50-річчя Жовтня. Опанас Приходько у 1967 році доповідав: «Роботи на будівництві телестудії пожвавились, але їх темпи ще не забезпечують закінчення будівництва і пуску студії до 50-річчя Жовтня» [6, арк. 11–12]. Регулярне мовлення не вдалося розпочати не те що в жовтні, а й у листопаді 1967 року. Зате 7 листопада 1967 року відбувся перший запуск пробних передач [6, арк. 20]. Тому цей рік називають періодом експериментального телемовлення на Закарпатті [2, с. 3].

Загалом понад три роки знадобилося облкомітету, аби налагодити регулярне телемовлення. 14 лютого 1968 року стало днем запуску регулярного мовлення, згідно з листуванням тодішнього директора телестудії М. Маріаша [7, арк. 17] . Підтверджують цю дату і публікації в обласній пресі. 14 лютого 1968 року у телепрограмі місцевої газети згадано репортаж з Ужгорода під назвою «Закарпатська телестудія діє» [12, с. 6]. Цього дня в ефір виходять чотири передачі з обласного центру – згаданий репортаж, передача «Наші гості – делегати 13-ї обласної партійної конференції», теленарис «Я іду Карпатами», концерт учасників художньої самодіяльності. Тоді вперше в ефірі прозвучало «Показує Ужгород». Переглянути ці програми сьогодні неможливо, оскільки відеоархів сучасної Філії ПАТ НСТУ «Закарпатська регіональна дирекція» – правонаступниці Ужгородської телестудії за цей період втрачено. Однак на сторінках обласних видань збереглися публікації про становлення телебачення, першу трансляцію телестудії (нарис Людмили Кудрявської – «Тихо! Йде передача» [10, с. 2]).

Ужгородська телестудія розпочинала регулярне мовлення з невеликих обсягів – 2 годин 24 хвилин на добу. Україномовним передачам виділяли 1 годину 40 хвилин, угорськомовним – 44 хвилини і молдавськомовним – 30 хвилин [5, арк. 24–27]. Тримовна програма була зумовлена багатонаціональністю Закарпаття: у 60-х роках в області проживали представники 30 національностей, із яких українців було 76,5 %, угорців – 14,4 %, росіян – 3,3 %, румунів – 2,2 %, словаків – 0,9 %. Знання мов робило доступним для значної частини населення області програми телебачення Угорської народної республіки, Чехословацької соціалістичної республіки. Тому аби жителі Закарпаття не дивилися закордонні передачі, у складі Головної редакції телебачення у 1976 році створили такі редакції: суспільно-політичного і художнього мовлення, а також об’єд-

нану редакцію подовжених програм, мовлення у якій велося українською, угорською, молдавською мовами [9, арк. 49-50].

У 60-х – на початку 70-х років усі передачі з закарпатської телестудії тривали у прямому ефірі. Тематичне наповнення відповідало суспільно-політичній ситуації: передачі присвячували сторіччю з дня народження В. І. Леніна і 25-річчю визволення Закарпаття, питанням економіки підприємств, колгоспів, радгоспів, побуту робітників та селян («Клуб економіста», «Наш сільськогосподарський коментар», «Технічний прогрес», «Вчені – виробництву», «Маршрутами п'ятирічки», «Харчовики – трудящим», «В пошуках нового», «Організація праці і планування» тощо). Тематичні плани Закарпатської студії телебачення за 1969 рік підтверджують стрімке збільшення редакцій і, відповідно, кількості програм. У четвертому кварталі цього року телестудія мала вже такі редакції: пропаганди, народногосподарських передач, редакцію новин, художніх передач, молодіжну редакцію, редакцію передач молдавською та окремо угорською мовами, редакцію вечірніх програм [8, арк. 56].

Отже, процес будівництва Ужгородської телестудії форсувався з боку влади, оскільки дротові ЗМІ Закарпаття, як і тогочасні друковані видання, мали допомагати партійній організації і всім трудящим області успішно вирішувати практичні завдання комуністичного будівництва. Запуск телемовлення намагалися приурочити до 50-річчя жовтневої революції, однак через відсутність матеріального забезпечення, неорганізованість керівництва самої телестудії будівництво завершили лише наприкінці 60-х років. Безумовно, Закарпаття як прикордонна область, мала свої особливості у запровадженні регулярного мовлення. Телестудія з самого початку роботи зосереджувала свою увагу на національних меншинах, серед перших редакцій були редакції програм молдавською та угорською мовами. Загалом початковий етап роботи закарпатської телестудії виявився досить успішним. Незважаючи на недостатнє матеріально-технічне забезпечення, труднощі у випуску передач, відсутність достатньої кількості фахівців, телестудія розпочала роботу з 2,5-годинного мовлення, і вже за рік суттєво збільшила свої обсяги, кількість редакцій та працівників, що водночас підтверджувало її потенційні можливості для подальшого вдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веклюк В. Жінка, яка зупинила прекрасну мить. Євгенія Малош сміливо ламала стереотипи, ставши першим оператором Закарпатського телебачення / В. Веклюк // Світогляд. – 2003. – 6 грудня, № 45 (50). – С.14.
2. Гордієнко В. Закарпатському ТБ – 30 / В. Гордієнко // Фест. – 6–12 листопада 1997 року. – № 44 (80). – С. 3.
3. Закарпатський обласний державний архів (ЗОДА). Ф. 1238: Комітет з радіомовлення і телебачення при виконавчому комітеті Закар-

патської обласної ради депутатів трудящих, оп. 2, спр. 488: Інформації і довідки про роботу обласного комітету радіомовлення і телебачення за 1965 р., 37 арк. – Арк. 22–23.
4. ЗОДА. Ф. 1238: Комітет радіомовлення і телебачення при виконавчому комітеті Закарпатської обласної ради депутатів трудящих, оп.2, спр. 582: Переписка з державним Комітетом радіомовлення і телебачення при Раді Міністрів УРСР та іншими організаціями з основних робочих питань за 1966 рік., 16 арк. – Арк. 14.
5. ЗОДА. Ф. 1238: Комітет радіомовлення і телебачення при виконавчому комітеті Закарпатської обласної Ради депутатів трудящих, оп.2, спр. 582: Інформації та довідки про роботу обласного комітету з радіомовлення і телебачення за 1967 рік., 32 арк. – Арк. 24–27.
6. ЗОДА. Ф. 1238: Комітет радіомовлення і телебачення при виконавчому комітеті Закарпатської обласної ради депутатів трудящих, оп.2, спр. 671: Переписка з державним Комітетом радіомовлення і телебачення при Раді Міністрів УРСР та іншими організаціями з основних робочих питань за 1967 рік., 20 арк. – Арк. 11–12.
7. ЗОДА. Ф. 1908: Закарпатський обласний комітет телебачення і радіомовлення Закарпатської обласної ради депутатів трудящих, оп.2, спр. 743: Переписка з державним комітетом при Раді Міністрів УРСР, установами і підприємствами з питань роботи комітету за 1968 рік., 47 арк. 17.
8. ЗОДА. Ф. 1238: Закарпатський обласний комітет з телебачення і радіомовлення Закарпатської обласної ради депутатів трудящих, оп. 2, спр. 842: Квартальні тематичні плани передач на 1969 рік., 65 арк. 56.
9. ЗОДА. Ф. 1238: Закарпатський обласний комітет з телебачення і радіомовлення, оп. 2, спр. 1507: Переписка з Державним комітетом з телебачення і радіомовлення та іншими організаціями з основної діяльності за 1979 рік., 56 арк. – Арк. 49–50.
10. Кудрявська Л. Тихо! Йде передача / Л. Кудрявська // Закарпатська правда. – № 41 (7522), 18 лютого. – 1968 р. – С. 2.
11. Маринцівський В. Добрий вечір, Закарпаття. ТВ-галерея / В. Маринцівський. – Архів Філії ПАТ НСТУ «Закарпатська регіональна дирекція». – 11.10.2000 р.
12. Передачі з Ужгорода. Телебачення // Закарпатська правда. – № 37 (7518), 14 лютого. – 1968 р. – С. 6.
13. Українське телебачення: вчора, сьогодні, завтра/ ред.: Михайло Карабанов, Іван Чиж. – К.: Дирекція ФВД, 2006. – 648 с.

Толочко Наталія Валеріївна, аспірант кафедри слов'янської філології та світової літератури філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Науковий керівник – *Ю. М. Бідзіля*, доктор наук із соціальних комунікацій, професор.